

5, Genes. ad litt., cap. 19, ubi loquitur de mysterio Incarnationis, et sub illo, tanquam sub universali principio reliquorum, videtur cætera comprehendere, vel certe discursus, quem ibi facit, eandem rationem in cæteris habet.

12. *Secunda conclusio.* — *Angeli aliqua non tamen omnia futura contingentia vident in Verbo.* — Secundo dicendum est, Angelos beatos licet multa ex rebus futuris, contingentibus, vel internis cogitationibus in Verbo videant, non tamen omnia, sed ea, quæ secundum divinæ providentiæ rationem, et uniuersusque statum singulis conveniunt. Hæc assertio in cap. 27, de Visione DEI, generaliter est de hominibus tradita, eandemque rationem habet in Angelis. Idemque in tomo 1, de Incarnatione ostendimus, proprium esse CHRISTI DOMINI omnia, quæ in aliqua differentia temporis fiunt, in Verbo videre. Item in libro præced., cap. 6, ostendimus, Angelos sanctos multa de mysterio Incarnationis ignorasse, antequam fierent: cum multis Patribus, quos ibi, et in dicto capite 27, allegavi. Et idem sumitur ex Daniel. 10, et Apocalyps. 7, et similibus. Nec de re certa plura dicere necesse est, illam tamen non omnino prætermisimus, propter materiæ complementum, et quia pro capite sequenti erit necessaria.

13. *An diem Judicii videant hinc inde arguitur.* — *Probabile est videre eum diem in generali.* — Speciale vero dubium est de die Judicii, an in Verbo illum cognoverint Angeli. Nam ex assertione prima pars affirmativa sequi videtur; est enim unum ex mysteriis fidei; idemque ex hac secunda sumi posse videtur. Si enim Angeli in Verbo vident quæcumque ad statum suum spectant, videbunt quantum sua ministeria durabunt, ac adeo diem Judicii. In contrarium vero est illud Matth. 24, et Marc. 13: *De die autem illo, neque Angeli cælorum, etc.* Respondeo, aliud esse loqui de die Judicii in generali, id est, futurum esse aliquem diem in quo hujus universi cursus finiatur, et uniuersale Judicium hominum, et Angelorum fiat: aliud vero esse loqui de die particulari, in quo tale Judicium fiet. In priori sensu concedi potest sequela, quia consequens satis verisimile est, et connexionem habet cum assertione posita. Nam sine dubio non ignorant sancti Angeli futurum esse uniuersale Judicium, cum neque dæmones hoc ignorent, ut ex verbis eorum: *Venisti huc ante tempus perdere nos*, Matth. 8, colligit Chrysostomus ibi homil. 29, et Ambrosius, Luc. 8. Item quia quod noverunt Prophetæ, non ignorant Angeli in cælo, ut

supra diximus cum D. Thoma, 1 parte, quæst. 57, art. 1, ad. 3. Cum ergo sancti Angeli diem Judicii hoc modo non ignorent, verisimile est illum fidei articulum, et providentiæ ordinem in Verbo videre, atque hoc tantum in rigore sequitur ex priori assertione, et non de die Judicii in particulari. Tum quia dies Judicii in particulari non est nobis revelatus, unde nec fide est creditus, et ita non continetur sub generali regula de mysteriis creditis. Tum etiam quia in assertione non est dictum, Angelos sanctos videre in Verbo omnia mysteria in individuo, et in particulari, sed in specie, et secundum formales rationes ipsorum: at videre quis sit futurus dies ultimus Judicii, est videre talem diem in particulari, et in individuo. Ergo non recte infertur tale consequens ex illo antecedenti.

14. *In particulari vero quidam negant simpliciter.* — Nihilominus res ipsa dubia est. Aliqui enim pro comperto habent, Angelos sanctos non videre in Verbo diem Judicii definitum ac certum propter verba Christi Matth. 24, et Marc. 13, *nec Angeli cælorum, etc.* Sed verba in rigore non cogunt. Nam etiam dicit apud Marcum, *nec Filius.* Et nihilominus certum est, Filium etiam, ut hominem, illum diem non ignorare, saltem per visionem beatam. Unde exponitur, vel non scire vi naturæ humanæ, vel (ut probabilius est, et alibi dixi, referendo Patres) non scire ad revelandum, vel (ut ait Petrus Damianus): *Non scit discipulis, licet sibi nihil ignoret.* Eodem ergo modo potest exponi particula *nec Angeli*, quia licet videant, illis prohibitum est ne id revelent, nisi ex speciali DEI jussione. Dicunt, illam exaggerationem specialiter adjectam et extensam ad Christum satis ostendere, dicta verba de solo Christo cum illa moderatione et interpretatione esse accipienda, non vero de aliis etiam Angelis. Sed hoc non urget. Quia exaggeratio in hoc solo necessaria est, quod tam recondita est scientia illius diei, ut etiam ipsi Christo non fuerit concessum eam aliis revelare, quam exaggerationem addere voluit Christus, ut ora discipulorum obstrueret, ne amplius importuni essent id interrogando, ut ibi notat Abulensis. Ex quo a fortiori optime sequitur, neque Angelos ita scire aliis. Quod vero sibi etiam nesciant, quatenus vident Deum, efficaciter inde non colligitur.

15. *Secunda Bonaventuræ sententia distinguens.* — *Tertia Richardi simpliciter affirmans.* — Et ita D. Bonaventura, in 4, dist. 48, art. 1, quæst. 3, refert in hoc varias opiniones

Patrum et theologorum, et ipse existimat probabilius, Angelos superiores videre in Verbo diem Judicii, alios vero inferiores illum ignorare. Sed non placet distinctio. Nam si verbum Christi non obstat, eadem est ratio de omnibus: quia licet sint inæquales in beatitudine, sufficit perfectio beatitudinis inferiorum Angelorum, ut in hoc objecto secundario possint esse superioribus similes: sicut sunt in multis aliis, quia fere æqualiter pertinent ad eorum statum. Unde Richardus, in 4, distinctione 43, articul. 6, quæst. 2, varias etiam opiniones referens, affirmantem universaliter, et sine distinctione, de omnibus Angelis ponit posteriori loco et nihil amplius definit. Et in ejus confirmationem affert Augustinum in Enchiridio, cap. 16, mihi 62, dicentem, sanctos Angelos scire numerum hominum prædestinatorum, edoctos a Deo. Et quamvis verum sit, quod subdit Richardus, Angelos posse hunc numerum scire, et ignorare diem Judicii; nihilominus a fortiori videtur magnum inde summi argumentum, quia altius mysterium, magisque reconditum est mysterium prædestinationis hominum, quam dies Judicii: ergo si de priori sunt edocti a Deo (ut Augustinus ait) cur non erit credibile etiam videre posterius. Et in hanc opinionem inclinat Cajetanus, Matth. 24, dum particula illi *neque Angeli cælorum*, addit, *notitia naturali.* Denique potest conjecturis hæc opinio suaderi, quia Angeli vident in Verbo hunc articulum fidei, quod aliquando futurum sit generale Judicium: at non vident illum confuse, vel abstractivè, sed intuitive ut in se futurum est: nam hoc est magis consentaneum perfectioni beatitudinis. Ergo vident determinate, et in particulari diem illum. Item quia rationes, ob quas Deus voluit diem Judicii Ecclesiæ militanti esse occultum, cessant in triumphante, cum illo addito a Christo intento, ut sibi sciant Beati, non nobis. Ergo verisimile est illam ignorantiam non esse necessariam in illo statu, nec Christum eam illi Ecclesiæ tribuere voluisse.

16. *Juxta hanc sententiam intellige dicta in 3 part., q. 10, art. 2, in commentario.* — Nihilominus opposita sententia communior est inter antiquos scholasticos. Eam indicat divus Thomas, in 4, dist. 47, quæst. 1, art. 1, quæstione. 3, dum nullam puram creaturam excipit, licet Angelos non nominet. Argentina vero, dist. 48, art. 3, concl. 3, solum dicit probabiliter teneri posse. At vero Soto, dist. 48, q. 2, art. 2, dub. ult., simpliciter dicit hoc esse probabilius. Simpliciter id docuit Abulensis, in

cap. 22, Matthæi, quæst. 231, et in cap. 24, quæst. 205 et 206. Et hanc partem sequuntur communiter expositores, præsertim moderni in Matth., et Marc., et Actor. 1. Et inter novos etiam Scriptores hæc est magis recepta sententia. Et ideo præferenda est, ut in 3 p., dixi, ibique dicta, ex his quæ nunc doceo augeri, et ex parte emendari debent. Potestque hæc sententia probabiliter suaderi, quia ubi necessitas non cogit, sensus proprius Scripturæ tenendus est: et ideo verba Christi, quibus Angelis negat scientiam illius diei simpliciter et ut sonant, erunt intelligenda, licet de Filio aliter declarentur. Et ita Patres de solo Filio expositiones adhibent: cum de Angelis vel taceant, vel simplicem sensum tacite admittendo, vel interdum, etiam expresse illam ignorantiam Angelis tribuendo, ut videre licet in Gregorio, lib. 8 epistolar., in 42. Unde Cajetanus Marci 13, ponderat particulam, *nec Angeli in cælo*, seu *qui sunt in cælo, ut clare, inquit, intelligas de Angelis beatis.* Denique nullum habemus sufficiens principium ad id affirmandum: quia illa scientia non est necessaria Angelis ad perfectionem suæ beatitudinis, vel visionis, quia non vident omnia futura, nec ratione status, vel ministerii: ergo cum hoc futurum sit maxime secretum, ut Christus indicavit, facile credi potest non videri ab Angelis. Alias etiam ad animas beatas extendi posset, quod non videtur facile asserendum, ubi Christus Dominus cum tanta exaggeratione locutus est.

CAPUT VI.

UTRUM ANGELI IN SUA BEATITUDINE ESSENTIALI, ET IN COGNITIONE RERUM IN VERBO ALIQUOMODO PROFECERINT, ET QUOMODO.

1. *Essentialis, et accidentalis beatitudinis definitiones.* — Quamvis hæc quæstio ex dictis in capite quarto expedita videatur, nihilominus propter varias opiniones aliquid in præsentia addere necessarium visum est. Præmittenda vero est vulgaris theologorum distinctio beatitudinis in essentialem, et accidentalem. Essentialis in visione ipsius Dei, ejusque amore, fruitione, ac consecutione essentialiter consistit, accidentalis autem in aliis revelationibus, et gaudiis, quæ extra Deum circa res alias beati habere possunt, consistit. Rursus argumentum in utraque excogitari potest, vel ex novo merito, quod Angeli habent in ipsa beatitudine, vel sine novo merito ex vi præ-

cedentis, seu ratione ipsius status. Et de utroque modo dicendum est, quia de utroque variæ sunt opiniones theologorum: prius vero de essentiali, postea de accidentali beatitudine dicemus. In beatitudine item essentiali triplex augmentum cogitari potest. Unum intensivum tantum: aliud intensivum simul, et extensivum: tertium extensivum tantum, ut aliqui volunt. Primum erit, si videatur DEUS majori conatu, et claritate, in ipso tamen non plura videantur. Secundum erit, si Deus ita clare videatur, ut ex vi illius majoris visionis plura videantur in ipso. Tertium erit si in Deo plura videantur, licet ipse Deus melius, vel clarius non videatur. De primo in præsentia nulla est controversia. Quia licet sit certum, esse possibile, et fortasse inter distinctas visiones illam diversitatem de facto inveniri, nihilominus in una eademque visione nunquam invenitur tale argumentum successivum, ut omnes convenire videntur, et a fortiori patebit ex dicendis. De secundo vero et tertio est aliqua difficultas propter opinionum varietatem, de quibus dicendum est.

2. *Prima opinio asserens Angelos crescere in beatitudine essentiali usque ad diem Judicii.* — Opinio igitur prima est, Angelos crescere in beatitudine essentiali usque ad diem Judicii, utique priori modo videndo successive plura in DEO; et consequenter clarius, et melius DEUM. Idque propter majora merita, quæ multiplicant in eo statu, hominibus ministrando. Ita sentit Magister, in 2, distinct. 11, cui videtur consentire Abulensis, Matthæi 5, quæst. 44, et cap. 24, quæst. 206, ubi ait, omnes Angelos visuros in Verbo omnia, quæ in tempore fiunt, illam tamen visionem non habuisse a principio beatitudinis, sed paulatim augmentum ejus accipere: donec in die Judicii consummetur. Non explicat autem an illa beatitudo crescat per nova merita, vel ex vi prioris meriti. Fundari videtur, quia beati in Verbo vident omnia, quæ in mundo fiunt, et non vident omnia simul: ergo vident illa prout successive fiunt: ac proinde prout plures effectus in mundo fiunt, ita beatitudo eorum augetur. Major probatur, quia de ratione beatitudinis est, ut beatus, eo quod videt DEUM, cognoscat omnia, quæ esse habent aliquo modo. Quia non esset consummata beatitudo, si aliquid cognoscibile esset, quod per illam non videretur. Hæc igitur beatitudo in die judicii consummabitur, et usque ad illum diem crescet. Atque hoc sentit Abulensis non solum de Angelis, sed etiam de hominibus. Et

potest confirmari, quia saltem pertinet ad majorem perfectionem Angelorum, seu beatorum, ut quæ de novo ipsis revelantur, in Verbo videant, quia illa omnia ad statum illorum pertinent, omnia autem pertinentia ad statum suum unusquisque videt in Verbo, ergo vident Angeli, quando illuminantur, res novas in Verbo; ergo crescunt in ipsius Verbi visione. Ac denique Innocentius III, in cap. *Cum Martha*, § *Tertio loco, de Celebrat. Missar.*, hanc attingens sententiam, quod beatorum gloria augeri possit, illam non reprobatur.

3. *Prima assertio negativa.* — *Angeli non recipiunt in beatitudine essentiali augmentum extensivum, sive per meritum, sive sine illo.* — Nihilominus dicendum est, Angelos sanctos non recipere in beatitudine essentiali, seu in visione DEI, tale augmentum extensivum, quod intensivum supponit, sive per nova merita, sive sine meritis novis. Ita sentiunt contra Magistrum omnes scholastici, in dist. 11, et divus Thomas, 1 part., quæst. 62, art. 6, ubi omnes expositores. Et probatur imprimis assertio absolute sumpta ex proprietate illius visionis, quæ natura sua est immutabilis, maxime, ut habet rationem beatitudinis, quæ naturaliter postulat, ut sit ultimus terminus, in quo quiescit; nam hoc repugnat cum illo diuturno augmento. Item quia animarum beatitudo non crescit essentialiter, sed ubi cadit lignum, ibi manet: ergo neque beatitudo Angelorum crescit essentialiter, quia homines similes, seu æquales sunt Angelis in celo, ut dicitur Luc. 9. Denique probatur assertio per duas partes in ipsa additas. Nam imprimis Angelorum beatitudo essentialis non potest crescere per nova merita ipsorum, quia non sunt in statu merendi, ut capite quarto ostensum est. Secundo quia animæ videntes DEUM non habent tale meritum, imo separata a corpore jam non possunt augmentum essentialis beatitudinis mereri, etiamsi orent pro hominibus, vel alia bona opera faciant, ut in lib. 14, de Gratia, cap. 15, ostendimus, et in 1 tomo, de Incarn., disp. 39, sect. 3, variis testimoniis sacre Scripturæ, et Patrum idem probavi.

4. Tertio quia alias non tantum usque ad diem Judicii, sed etiamsi post, atque etiam per totam æternitatem possent Angeli mereri idem augmentum: quia etiam postea habebunt actus bonos, et liberos, ut capite quarto satis explicui. Unde si daretur tale meritum, frustra limitaretur ad actiones ministrandi hominibus. Quia etiam esse posset in Angelis non ministrantibus, sed assistentibus, et in animabus

orantibus, et diligentibus proximos, et alia bona opera, vel desideria libera exercentibus. Quarto specialiter contra Magistrum ad hominem argumentor: quia non videtur consequenter loqui. Nam in dist. 5, dixerat, Angelis datam esse beatitudinem propter merita prævisa. Unde sic colligo omnia merita, quæ habere possent Angeli usque ad diem Judicii, (esto possent) essent a Deo prævisa, ut per se patet; ergo propter illa omnia recepissent beatitudinem, quæ esset præmium illorum adæquatam; ergo non possent per talia merita in beatitudine crescere. Hæc consequentia evidens est, quia non potest idem meritum præmium æquale recipere, et aliud postea mereri. Prima vero consequentia probatur, quia non est major ratio de quibusdam meritis prævisis, quam de aliis: nec posset nisi mere voluntarie præscribi terminus illius præmii, citra adæquatam omnibus meritis prævisis, aut ex parte meritorum designari, cujus temporis merita fuerint anticipato præmio donata, et quæ postea novum augmentum mereantur.

5. *Ad Magistrum et Abulensem in n. 2.* — Altera vero pars, quod tale augmentum non fiat sive novo merito, probatione non indiget: primo quia, nec Magister id assuerit, nec Abulensis explicuit, nec ullus alius, quem ego viderim. Secundo quia rationes omnes, quibus supra probavimus, beatitudinem ipsam non dari Angelis sine meritis: probant idem de augmento, præsertim beatitudinis essentialis, quia eadem ratio est totius, et partis, seu visionis, et omnium graduum ejus. Nec fingi potest ulla probabilis ratio, ob quam visio DEI in Angelis augeatur, sine merito: si absque merito non datur. Tertio, quia in hominibus augetur illo modo, ut est res certa, ex dictis in citatis locis: ergo neque in Angelis, quia omnes æquantur illis in illa beatitudine, et in his, quæ ad ordinem gratiæ spectant, ut probatum est. Quarto quia etiam in Christi anima non augetur illa visio, quamvis illi sit data sine merito; ergo multo minus augebitur in Angelis. Quinto quia gratia, et amicitia DEI non crescit sine novo merito, vel nova applicatione meritorum Christi, quæ solis hominibus in via fit; ergo nec gloria, vel visio augetur. Sexto, quia alias illud augmentum non haberet terminum per totam æternitatem: quia non est major ratio de uno tempore, quam de alio: et sic posset adeo crescere beatitudo, Angelorum, ut et beatissimæ Virginis, et Animæ Christi DOMINI beatitudinem superaret: vel ponendum esset idem continuum

augmentum in hominibus, et Christo, quod est contra rationem beatitudinis, et temere, ac sine fundamento diceretur. Nec contra hanc veritatem aliquid novum Magister objicit, cui respondere necessarium sit. Quia jam supra ostensum est, cur ministeria Angelorum meritoria essentialis præmii non sint: Abulensis vero non satis declarat, an loquatur de beatitudine essentiali; vel accidentali, vel an de visione in Verbo formaliter, vel causaliter: et fundamentum ejus potest ad utrumque sensum applicari, et ideo de illo postea dicemus, et capite sequenti.

6. *Secunda opinio asserens Angelos posse crescere in beatitudine essentiali solo augmento extensivo.* — Secunda igitur opinio docet, Angelos posse crescere in beatitudine essentiali, seu in visione DEI, augmento pure extensivo, non autem intensivo, respectu DEI, quia successive plura vident in DEO, licet DEUM ipsum non clarius, nec melius videant, et fortasse in hoc sensu locutus est Abulensis. Idemque dicere possunt, vel debent, qui docent beatos videre in Verbo res novas, quæ quotidie fiunt, ut præsentibus quas prius non cognoverant futuras, sine mutatione reali ipsius visionis, ac subinde sine ullo augmento intensivo ejus, nec melius videndo DEUM. Atque hunc modum esse possibilem in visione beata, indicat Bonaventura, in 3, dist. 14, art. 2, quæst. 3, licet non declarat an illa varietas fiat sine augmento visionis, necne. Et eodem modo loquitur ibi Scotus, quæst. 2, § *Sed si ista*, et in 2 argumento principali ejusdem questionis supponit Angelos aliqua videre de novo in Verbo, non declarat autem, an id fiat sine aliqua mutatione in visione. Marsilius etiam in 3, q. 10, art. 2, in secunda parte ejus, in ultimis ejus verbis, in genere admittit beatos videre in Verbo plura successive, et idem repetit in 3 p. ejusdem art., concl. 3, an vero id fiat sine mutatione in actu visionis, non declarat. Idem ut probabile defendit Paludanus, in 4, dist. 45, num. 31, qui aperte dicit id fieri, sine intentione luminis, vel visionis per solam extensionem, quod vero per illam extensionem nullo reali modo mutetur visio, non satis declarat. Expressiva tenet illam opinionem, ut probabilem Ferrariensis 3, contra Gent., cap. 59, § *Sed remanet dubium*. Nullus autem horum auctorum aliquid in hoc specialiter de Angelis docet, sed de beatis generatim loquuntur. Si autem est possibile, valde probabiliter tribuitur Angelis, qui non omnia futura simul vident in Verbo, ut supra dictum est, et de illis

quotidie illuminantur, et nobiliori, ac perfectiori modo illuminabuntur si ostendantur eis in Verbo, quam extra Verbum. Et confirmatur, quia Angeli omnes vident in Verbo omnia; quæ ad suum statum pertinent, sicut de cæteris beatis frequentius docent theologi, sed non vident omnia illa simul, alias viderent omnia usque ad diem Judicii, et consequenter ipsum diem cognoscerent; ergo vident illa, recipiendo contrarium augmentum in visione talium rerum in Deo.

7. *Duplex modus explicandi hanc variationem extensivam.* — *Prior modus est impossibilis.* — Solum ergo expendendum superest an hæc variatio in visione beatifica possibilis sit: ut autem hoc inquiremus, duos modos distinguere oportet, quibus posset talis variatio cogitari. Primo per aliquam mutationem intrinsecam factam in visione beatifica, sive intendendo illam, sive extendendo per additionem alicujus veluti entitatis partialis, vel quia mutetur in illo modus unionis, seu informationis, quem in intellectu habet. Secundo ut illa variatio sit mere extrinseca ex parte objectorum, quia nunc fiunt præsentia, quæ antea non erant, et ideo de novo videntur sine ulla mutatione in visione, vel vidente. Priorem modum indicant aliqui ex dictis auctoribus; sed qui ita opinantur, magis sentiunt, illam novam cognitionem fieri per distinctum actum, novamque revelationem: et ita non esse in Verbo formaliter, sed causaliter. Nos autem loquimur de visione, per quam res in DEO formaliter videntur: et ideo supponimus, priorem modum esse impossibilem. Quia (ut dixi) visio beatifica ut est visio DEI, ex natura sua, vel saltem ex lege, et potentia ordinaria DEI, immutabilis est, non solum in esse simpliciter, quia est perpetua, sed etiam in sua tota perfectione entitativa, et in omni modo suo: quia est beatitudo, et quies perfecta videntis DEUM; ideoque respectu DEI immutabilis est, unde fit ut respectu ejusdem nec intendi, neque remitti possit, quia si intendere-tur, aut remitteretur in ordine ad DEUM, DEUS, per illam magis, vel minus videretur, quod repugnat beatitudini. Ex quo ulterius sequitur non posse augeri, secundum aliquam partialem entitatem: nam præterquam quod talis extensio in qualitatibus spiritualibus non invenitur, illi visioni specialiter repugnat, quia tota illa, et quidquid entitatis in illa est, primario tendit in DEUM, et sic necessario mutaretur, ut visio DEI est. Denique concluditur non esse mutabilem per variationem

modi unionis, aut informationis ejusdem indivisibilis entitatis. Tum quia talis mutatio in nulla forma potest intelligi, ut in *Metaphysica* dixi: tum quia temere, et sine fundamento fingeretur in visione beata, quæ est intrinsece immutabilis. Et in hoc saltem sensu dixit Augustinus, libro 15, de *Trinitate*, capite 16, in beatitudine non esse volubiles cogitationes. Et clarius, ac latius id docet, libro 12 *Confessionum*, capit. 11 et 13, et D. Thomas ubique, ac communiter theologi.

8. *Posteriorem modum quidam amplectuntur.* — In posteriori ergo sensu novi quidam theologi defendunt, non esse impossibile Angelum aliquid de novo videre per eandem visionem DEI sine aliqua mutatione ipsius visionis. Quod solum probant conando solvere argumenta, quibus id repugnare probari solet. An vero assequantur, postea videbimus. Nunc vero in confirmationem illius sententia addere possumus, quia posita illa cessant præcipuæ difficultates tactæ in præcedenti. Nam imprimis per hunc modum augmenti non crescit proprie, et formaliter beatitudo essentialis, nisi fortasse materialiter, et extrinsece, quod non est inconveniens, non autem formaliter, et intrinsece, ut recte probant, quæ contra Magistrum adducta sunt. Declaratur, quia essentia beatitudinis consistit in visione DEI ut sic, et non in visione creaturarum, etiamsi in DEO, et eadem visione videantur, juxta illud Augustini, *Beatus qui te, et alia videt*, etc., quia solus DEUS est ultimus finis, et objectiva beatitudo rationalis creaturæ. Ergo si per illud augmentum non melius, nec clarius videtur Deus, non crescit visio DEI, ut est beatitudo, et ita formaliter non crescit beatitudo essentialis, licet res illa, quæ est formalis beatitudo sub alia ratione, quasi materialiter augeatur. Et deinde est illud augmentum extrinsecum juxta illam opinionem: quia non additur ipsi visioni aliquid intrinsecum, sed solum per mutationem secundarii objecti, quasi extrinsece augetur.

9. Præterea hoc genus argumenti optime fieri potest sine novo merito, in quo etiam differt hæc opinio a Magistro, quia non dat augmentum Angelis propter ministeria, vel merita, quæ in illo statu denuo habent. Nam visio Dei est præmium meritorum, ut est visio Dei, et essentialis beatitudo, et hæc visio tota est data Angelis a principio propter præcedentia merita: talis tamen data est, ut per eam possint res aliæ videri, quas Deus per se, vel per alias causas in tempore facit. Et ita cum

fiunt, possunt ex perfectione ejusdem visionis sine novo merito videri, propter solam mutationem in secundario objecto factam, unde hoc potius consequitur ex priori merito, propter quod visio ad id sufficiens a principio data est, quam propter novum meritum. Denique sic cessat processus in infinitum, et omnis alia repugnantia, quia cum per hoc augmentum non crescat visio ipsa in se, a principio data est definita, et certa, adæquata merito, et divinæ intentioni, et prædestinationi. Augmentum autem extensivum tantum, et extrinsecam, ex mutatione, et variatione objecti secundarii provenit. Hæc autem mutatio, vel habebit terminum usque ad diem judicii, vel licet perpetua sit, non est inconveniens, quod augmentum semper fieri possit; quia non fit in beatitudine formaliter, neque per intrinsecam mutationem visionis, ut hæc opinio supponit.

10. *Secunda assertio bipartita.* — Nihilominus dico secundo. Angelorum beatitudo substantialis nullo modo augetur, aut variatur, etiam in secundario objecto, seu in numero cognitorum. Hæc sine dubio est mens D. Thomæ, in dicto art. 9, quam præcipue declarat in solutione ad 3. Et sumitur ex generali fundamento ejus, quod in visione beata nulla est varietas, nec successio, etiam in rebus secundario visis, ut expresse docet in variis locis, quæ cum aliis auctoribus statim referam. Nunc declaro et probo assertionem, duo in illa distinguendo, nimirum, augmentum, et varietatem in dictis objectis: quamvis enim non possit intelligi augmentum sine varietate, e contrario vero posset contingere varietas sine augmento. Ut si quis videat tres homines, et simul incipiat quantum videre, erit quidem varietas cum proprio augmento extensivo: si autem cum incipit alium videre, aliquem ex prioribus videre desinat, erit varietas sine proprio augmento, quia nunquam plures, quam tres simul videt. Dico ergo in visione beatifica non posse intercedere illam varietatem in secundario ejus objecto, cum augmento extensivo visionis pure extrinseco, et sine mutatione vel additione intrinseca in ipsa visione.

11. *Prior pars de augmento extensivo, suadetur primo.* — Probat, quia visio illa eo ipso quod existit, inestque intellectui beati, naturaliter ac necessario habet in illo effectum formalem adæquatum; ergo non potest in illo effectum augmentum recipere, si in entitate sua mutationem, seu augmentum, vel additionem

non recipit; ergo nec potest plura manifestare formaliter videnti, quam prius manifestabat; ergo nec videns potest nunc videre omnia, quæ prius, et alia denuo nulla facta intrinseca mutatione in ipsa visione. Hæc tertia consequentia ex secunda evidens est. Quia videt simul antiqua, et nova, videt plura, et non videt, nisi quæ per visionem ei manifestantur formaliter; ergo si visio non potest plura manifestare formaliter videnti, nec videns potest talia plura videre. Secunda item consequentia probatur ex prima, quia visio nihil manifestat formaliter videnti, nisi conferendo illi suum effectum formalem, quia non manifestat effective, seu instrumentaliter, ut est notum, quia oporteret, ut faceret aliquid aliud a se, nec etiam objective, quia potius ipsa visio tendit, et ducit potentiam ad objectum; ergo solum manifestat per seipsam informando potentiam, et hoc est representare formaliter; ergo nihil potest manifestare videndi, nisi quod formaliter manifestat conferendo illi suum effectum formalem; ideoque si in effectu formali recipere non potest augmentum illud extensionis ad plura, nec potest illa formaliter videnti manifestare. Unde probata etiam relinquatur prima consequentia: quia forma habens effectum suum formalem adæquatum in potentia receptiva illius, non potest ei majorem effectum formalem conferre nisi ipsa in se crescat, et major fiat, quia repugnat effectum esse adæquatum, et alium connaturalem tali formæ, vel virtuti esse majorem. Sicut supra libro quarto de adæquato loco Angeli dicebamus. Eadem enim ratio, vel major est in præsentia, quia in universum repugnat dari effectum majorem maximo respectu ejusdem omnino causæ, effectus autem adæquatus est maximus, ut ex terminis constat.

12. *Quo pacto aliqui vim hujus rationis eludant.* — *Refellitur.* — Duobus vero modis potest eludi hoc argumentum. Unus est, negando primam consequentiam absolute sumptam, vel distinguendo consequens, cum infertur, *non posse visionem immutatam recipere augmentum illud extensionis ad plura*: nam si intelligatur propria naturali virtute non posse, conceditur: si vero sit sensus etiam divino influxu elevatam et adjutam non posse, negatur consequentia: quia causa divinitus adjuta potest ultra adæquatum effectum conferre. Sed contra hoc obstat primo, quia si additur divinitus influxus, aliquid creatum additur visioni, aut intellectui videntis. Nam ille influxus non est solus actus voluntatis Dei pure immanens intra Deum